

Etnikum és nemzet mint az észti identitás alapjai

VÍGH-SZABÓ Melinda

Pannon Egyetem, Veszprém
vigh.szabo@gmail.com

1. Bevezetés

A szerző korábbi tanulmányai már foglalkoztak az identitás témakörével és az észtek nemzeti identitását befolyásoló tényezőkkel (vö. Vigh-Szabó 2020, 2021). Az ezt vizsgáló kutatás 2022 végén indult, és jelenleg 92 kitöltött kérdőív szolgáltatja az eredményeket.

Jelen tanulmány először leírja az *etnikum*, *nemzet*, *identitás*, *etnikai* és *nemzeti identitás* fogalmak jelentését, hiszen ezek szemantikailag nem mutatnak egységes képet a szakirodalomban, némely esetben össze is mosódnak. Ezt követően az írás a kérdőív három nyílt kérdésére fókuszál, és ezeken keresztül mutatja be azokat a válaszokat, amelyek az észti nyelvhez, kultúrához való attitűdöt és az anyaországhoz való kötődés formáit vizsgálják. A válaszokat a szerző tematikus osztályokba sorolja. A kutatás teljes bemutatása könyv formájában lát majd napvilágot.

A nemzet és az etnikum fogalmáról

Az identitást alakító folyamatok és az identitást meghatározó faktorok meghatározásához és elemzéséhez elengedhetetlen az olyan fogalmak értelmezése mint *nemzet* és *etnikum*, amelyek keretet adnak egy adott közösség hovatartozásának, általuk a közösség helye meghatározható a többi csoporthoz képest, és segítenek abban, hogy az egyén definiálni tudja önmagát, a többiekhez és a teljes közösséghez való viszonyát.

A szakirodalom egyetért abban, hogy a *nemzet* szó fogalmi tartalmát a társadalom- és politikatudományokban az egyik legnehezebb meghatározni (Csekey 1938; Smith 1986; Egedy 2007; Kosseleck 2009; Lajtai 2015; Csrepka 2022) – ahogy Lajtai fogalmaz: „az egyik oldalon a problémát objektív kritériumok által megragadni szándékozók állnak, a másikon pedig azok, akik azt objektíve eleve megragadhatatlannak tartják” (Lajtai 2015: 118). Kosseleck

szerint éppen a fogalom magas absztrakciós szintje teszi lehetővé azt, hogy a szót általános értelemben használhassuk, jóllehet mindig csak konkrét népekre alkalmazzuk (Kosseleck 2009). Weber is azt hangsúlyozza, hogy a 'nem-definiálhatóság' (*Nichtdefinition*) oka a fogalom jelentésének összetettségében keresendő. Megállapítja, hogy a nemzet fogalma szociológiailag többértelmű, és a heterogén embercsoportok egyéni szolidaritásérzetén alapul. Véleménye szerint a nemzet kialakulásában – ha nem is döntő mértékben – szerepet játszik a közös nyelv és vallás (idézi Söchting 2014).

Ha a nemzetre Smith nyomán nem úgy tekintünk, mint „érzelmi konstrukció”, hanem mint „valódi, kézzelfogható, tömegekre támaszkodó alap” (Smith 1986: 205), akkor első definícióként a nemzetet értelmezhetjük egy olyan, „saját névvel rendelkező történelmi és kulturális közösségnek, amely közös területtel, gazdasággal, közoktatási rendszerrel és jogokkal rendelkezik” (Smith 1986: 206). A legtöbb kutató ebből adódóan a nemzetek (konstrukciós versus történelmi alapokon nyugvó) modern mivoltát hangsúlyozzák (Tilly 1975; Breuilly 1982; Smith 1983; Stack 1986; Egedy 2007), rámutatva arra, hogy az ókorban és a középkor bizonyos szakaszaiban – a fenti fogalm meghatározásból kiindulva – nemzeteket nem találunk. A premodern korszak korábbi közösségeit sokkal inkább azok a kulturális vonások határozták meg, amelyek egyedi jellegüknel fogva e csoportokat megkülönböztették egymástól (Armstrong 1982; Smith 1986). Smith ezeket a „társadalmi hálózatba vagy hálózatok sorába” szerveződő, „meghatározott kulturális tulajdonságokkal bíró embereket” nevezi „etnikai közösségekként” (Smith 1986: 208), vagyis az *etnikum* fogalmi meghatározásánál nála a kulturális jegyek azonosságán van a hangsúly.

Mindezekből is jól látható, hogy a nemzet fogalmának meghatározása egyszerre áll objektív és szubjektív elemekből (Hobsbawm 1983), és mindezek együttes jelenléte alkotja a renani metafora testét: „A nemzet: lélek, szellemi alapelv”. Ebben a lélekben két szellemi princípium alkot egy egészet: az első a hagyományok öröksége, a másik ennek a szellemi kincsnek az adaptációs képessége, a nemzeti örökség továbbadása (Renan 1995: 185).

A nemzetfogalom – mint láthattuk – szervesen kapcsolódik az *etnikum* fogalmához. Az *etnicitás* társadalom- és politikatudományi kutatása aránylag újkeletű (a 20. század elején megjelenő műszó az 1950-es években kezdett terjedni) (Glazer – Moynihan 1975; Hutchinson – Smith 1996; Jenkins 1997; Gazda 2008; Lajtai 2015).

A nemzet jelentéshálójának értelmezésekor látható volt, hogy e két jelenség elválaszthatatlan egymástól, és az *etnikum* jelentésének meghatározásában épp oly bizonytalanság mutatkozik, mint a *nemzet* szemantikai megköze-

lítésében, illetve az etnikum és a nemzet fogalmak közötti kölcsönösség- és különbségtétel is nehézségekbe ütközik (vö. Bodnárné Kiss 1998; Grosby 2005; Smith 2009; Lajtai 2015). Weber például határozottan elutasítja a nemzet mint etnikai közösség gondolatát, mivel „az etnikai közösségi érzés önmagában még nem hoz létre nemzetet” (Söchting 2014).

Grosby a területiségben látja a különbséget nemzet és etnikum között: „az etnicitás inkább a feltételezett közös őstől vagy ősöktől származás hiedelmét hangsúlyozza, mintha az etnikai csoport egy kiterjesztett család volna, a nemzet középpontjában viszont a területhez kötődő származás áll” (Grosby 2005: 14). Smith szerint is a nemzet meghatározásakor hangsúlyosabb a területi kötődés, a közéletiség és a törvények megléte (Smith 2009). Barth az etnikai identitás fókuszába a kulturális különbségeket helyezi, amelyek a csoportokat egymástól megkülönböztetik, de a leszármazáson és a kulturális meghatározottságon túl az etnicitást egy adott területhez való ragaszkodáshoz is köti (Barth 1969, 1996). Romsics felfogása szerint az etnikum „területileg, biológiailag és kulturálisan elkülönülő származási csoportok olyan együttese, amely a nemzet ismérével még nem rendelkezik, csupán a nemzetté válás lehetőségével” (Romsics 1998: 12–13). Kocsis szerint az etnikumok mint történelmileg kialakult, tartós közösségek egyik legfőbb jellegzetessége az, hogy kollektív identitástudatukkal elkülönítik magukat „másoktól” (van közös származásuk, területük, nyelvük, vallásuk, kultúrájuk) (Kocsis 2021: 320).

A nemzet a szerző szerint bilaterális fogalom: egyrészt etnikai (kulturális, nyelvi, vallási), másrészt területi-közéleti-politikai tényezők összessége, és ha e két pólus kölcsönösen kiegészíti egymást, vagy jóval inkább egymásból táplálkozik, a közösség képes lesz arra, hogy önmagát és közösségi identitását megteremtse, fenntartsa és továbbörökítse.

Az etnikai és nemzeti identitás

Az etnikum és nemzet fogalmának körüljárása során nemegyszer találkozunk az *etnikai identitás* és *nemzeti identitás* szókapcsolatokkal (ld. a hivatkozott irodalmat később), ezért szólnunk kell e fogalmak tartalmáról is.

A korábban tárgyalt *etnikum* és *nemzet* szavak szemantikájának összetettségéből kiindulva kijelenthetjük, hogy a hozzájuk kapcsolódó *identitás* megélése sem egydimenziós jelenség, hanem több érzelmi és ismereti elemből álló kategória. Ha abból a korábban említett Smith-féle paradigmából indulunk ki, hogy egy nemzet a korábbi etnikumok örökségéből táplálkozik, és építi fel identitásmintázatait, akkor először az etnikai identitás szóösszetétel jelentését kell megvizsgálnunk. Ha a nem államalkotó uráli népeket vesszük

szemügyre, nyugodtan kijelenthetjük, hogy náluk az etnikai identitás erőssége kulcsfontosságú szerepet játszik nyelvük, kultúrájuk megőrzésében.

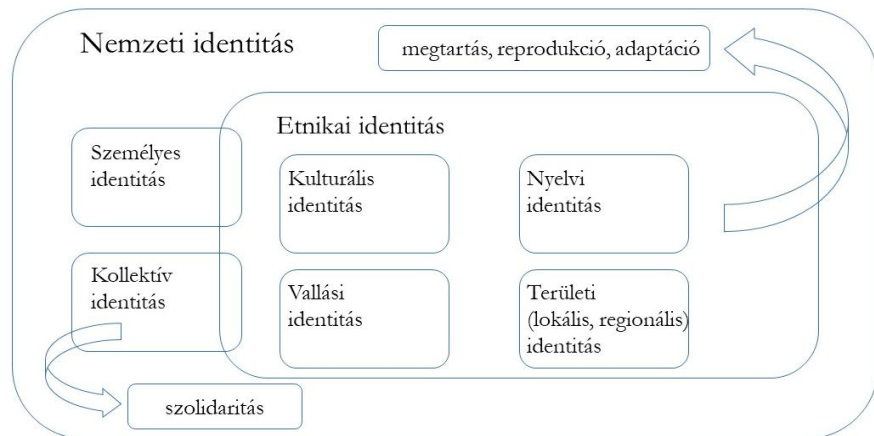
Cox szerint az európai *etnikai identitást* elsősorban a kulturális értékek formálják (Cox 2002), amelyek Európa keleti felében kiegészülnek a közös származás tudatával (Smith 1991; Williams 2003; Nagy Abonyi 2008; Szőke 2008). Az etnikai csoport kohéziójában, az etnikai identitás megőrzésében és a nemzet önmeghatározásában számos szakirodalom szerint fontos szerepe van a nyelvnek (Barth 1969; Horowitz 1975; van den Berghe 1987; Balázs 1995; Alabán 2016). Ennek az elemnek kitüntetett szerep jut az észteknél.

Alabán szerint az etnikai identitásnak három vizsgálandó területe van: a nyelv (anyanyelv), a kultúra és a származás, amelyek közül leginkább a kulturális jegyek ismerhetők fel (Alabán 2016).

A *nemzeti identitás* fogalma (tartalma miatt) nemegyszer az etnikai identitás szinonim megfelelője, Hires-Lászlónál (2012: 13) egymás mellett írva láthatjuk: „nemzeti/etnikai identitás”. E megközelítésekben a nemzeti identitás magatartások összessége, amely egy közösségen belül közös jegyekkel rendelkezik, és megkülönböztető ereje van (Munch 2001); Rossback szerint a nemzeti identitás érzésekből és gondolatokból álló nemzeti tudat (Rossback 1986). A nemzeti identitást áthatja az összetartozás, a szolidaritás és az önazonosság, amelyhez kapcsolódik egy konkrét földrajzi térhez kötött kollektív haza képe. Az összetartozás és önazonosság egyúttal a másiktól való elkülönülést is jelenti (Munch 2001; Williams 2003; Shulmann 2004). Mások a vallást, a vallásosságot is a nemzeti identitás alakító tényezőjeként tartják számon (Geertz 1973; Armstrong 1982; van den Berghe 1987; Anderson 2004; Komoróczy 2005; Söchting 2014; Hires-László 2010).

Smith szerint a nemzeti identitás fontos elemei az értékek megtartása és reprodukciója (Smith 2001). Alabán a nemzeti identitást szintén egy dinamikus rendszerben látja, amely a környezettől, történetiségtől és élményektől folyamatosan változik – nem véletlen, hogy megjelennek olyan fogalmak mint identitásválság vagy „nemzeti identitás-krízis” (Alabán 2016: 12).

Ha a szakirodalom alapján összegezni szeretnénk a *nemzet* és *etnikum* fogalmakból levezetett *nemzeti és etnikai identitás* összefüggéseit, akkor ezt a következő ábra mutatja meg; természetesen nem hagyva figyelmen kívül azt a tényt, hogy a rendszer nem statikus, hanem egy folyamatosan változó hálózat, amelyben a különböző identitásfaktorok eltérő intenzitással vannak jelen az egyes egyének és közösségek életében.

1. ábra:

A nemzeti identitást alakító tényezők (saját ábra)

Az identitás fogalmáról

A korábban tárgyalt fogalmak kifejezésre juttatták, hogy a nemzet és etnikum definiálhatósága és ezzel együtt az identitással összefüggő kérdések igencsak összetettek. Ahogy a nemzet szemantikai mezeje is a modern korban formálódott, úgy az identitásról való diskurzust is a modernség alapozta meg (Bakk 2008).

Az identitás vizsgálatának szintén kiterjedt szakirodalma van, emiatt számos tudománnyal érintkezik szorosan (pszichológia, filozófia, társadalomtudományok). A fogalom bevezetése Erikson fejlődépszichológus nevéhez fűződik az 50-es években, aki szerint: „az identitás a személyes azonosság és folyamatosság szubjektív érzésének a megléte, amely egy közös világkép azonosságában és folyamatosságában való hittel párosul” (Erikson 1991: 402). Ez a stabilizálódott, „mély és tartós azonosságtudat” azonban nem egy „statisztikus, megváltoztathatatlan kategória”, de nem is egy „könnyen módosuló tartalom” (Bugovics 2007: 111).

Alabán szerint „az identitás magját nem lehet csupán egyetlen fogalommal, kategóriával meghatározni, a társadalom tagjai alcsoportokba tartoznak, tehát különböző típusúak lehetnek, amelyek az identitás szempontjából sajátosak” (Alabán 2016: 11), emiatt „csak nagy vonásokban lehet általánosabb érvényű megállapításokat tenni” (Alabán 2016: 14). Az identitás dinamikáját éppen az adja, hogy két csoport hasonlósága/azonossága, illetve különbözősége elméleti és gyakorlati szinten egyaránt vizsgálható, de az „a történetiségtől, az élményektől, a környezettől befolyásolt, változó meghatározottság”

(Alabán 2016: 10). Ezt az elemekre bontást hangsúlyozza Bugovics is, aki szerint „az identitás mint általános fogalom valóban problematikus, konfliktusok tarkítják, azonban részterületekre bontva értelmezhetősége, elemezhetősége nagyban növelhető” (Bugovics 2007: 103). Pataki az identitást mint azonosságtudatot értelmezi, amely az egyén közösségben elfoglalt helyét jelenti, és így „sokféle identitás létezhet: foglalkozási, nemi, családi, nemzeti-állami stb. identitás, attól függően, hogy az egyén milyen közösségeknek a tagja” (Pataki 1986: 9).

Sivonen keretszemantikai aspektusból járta körbe az egyik rokon nép, a finnek elnevezésének jelentéstartományát: a vizsgálatból kiderült, hogy a *finn* főnév különböző szemantikai tulajdonsággal rendelkezik hivatalos, nemzetközi vagy szülőhazán kívüli keretek között (Sivonen 2012).

Jelen tanulmánynak nem célja az identitáselemek részletesebb vizsgálata, de a kiemelt faktorokra (nyelv, kultúra, terület) adott kérdőíves válaszok felvillantása előtt a szerző hoz egy-egy észrt vonatkozást az identitást meghatározó és az ábrán bemutatott elemekre.

2. Az észrtetk etnikai és nemzeti identitása

A fenti etnikum és nemzet definíciókból kiindulva az észrtetk mint modern nemzet egyszerre kulturális és politikai közösség, amely a régi etnikumokhoz kapcsolódik, örökli és továbbadja azok mítoszait, jelképeit, szimbólumait, értékeit, és ez a kulturális örökség alakítja az észrtetk nemzeti identitást. A kérdőíves felmérés egyértelműen megmutatja, hogy az észrtetk nemcsak nyelvüket, hanem kulturális és területi örökségüket, a természet értékeit is erős identitásmegetartó elemekként értelmezik.

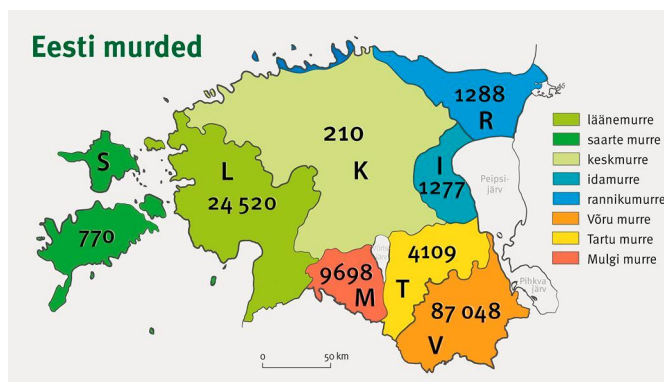
A területi (lokális, regionális) identitás

A környezetpszichológiából ismert *helyidentitás* fogalma Proshansky nevéhez fűződik, aki az ember és környezet viszonyát vizsgálta, és megállapította, hogy az ember önazonosságát a környezete alakítja, a hely összekapcsolódik a személy énfogalmával (Proshansky 1978).

A szerző korábbi ábráján a *területi identitás* regionális és lokális elemekre bomlik, amelyek alapvetően meghatározzák az észrtetk helyidentitásának alakulását. A területi identitás vizsgálatában a *régió* fogalma központi szerepet játszik (vö. *regionális identitás*, Raagmaa 2002; Paasi 1989, 2003). Schultze szerint azt a területi egységet lehet régióként értelmezni, amely történelmileg, gazdaságilag és kulturálisan saját regionális önállósággal rendelkezik, és érdekeinek politikailag hangot is tud adni (Schultze 1990). Bourdieu és Paasi a régió fogalmát egyenesen az identitással társítják, és a régióra mint szocioló-

giai, szociálpszichológiai, antropológiai jelenségre tekintenek (Bourdieu 1985; Paasi 1989).

A 2. ábra a nagyobb észti nyelvjárási régiókat mutatja be. Az északi nyelvjárási területek közé tartoznak a szigeti nyelvjárások (S), a nyugati dialektusok (L), a közép-észti nyelvjárások (K), a keleti (I) és a partvidéki (R) dialektusok. A déli régió nagyobb nyelvjárásai a mulgi (M), a tartui (T) és a võru (V) dialektusok.

2. ábra:

Észt nyelvjárási területek (forrás: <https://www.opiq.ee>)

A kitöltött kérdőívek alapján megállapítható, hogy az észtek észak–dél orientációja erősen rögzült identitásfaktorként jelentkezik, amely elsősorban a nyelvjárási tudatosságban realizálódik. Éppen ennek a nyelvjárási és területi tudatosságnak adtak hangot akkor a dél-észtek, amikor nyelvüket hivatalosan is önálló nyelvként szerették volna elismertetni, de ezt a törekvést az észti parlament nem hagyta jóvá.

A dél-észti nyelvek összefoglaló név a déli területeken használt nyelvjárásokra, és a terület kiemelt figyelmet érdemel az identitáskutatásban, mivel mind nyelvileg, mind területileg, sőt bizonyos régiójában vallásában is eltérő képet mutat az északi területekhez képest. A dél-észti területek fejlődésében és nyelvi elkülönülésében fontos szerepet játszottak olyan természeti képződmények, amelyek természetes módon akadályozták meg észak és dél kontaktusát (többek között az *Emajõgi* 'Anyafolyó', a *Võrtsjärv* 'Võrts-tó' és kiterjedt mocsaras területek).

Dél-észti nyelvek a võru, a tartui és a mulgi. A szetu nyelvjárási terület a võru régió keleti peremén helyezkedik el.

A 2011-es legutóbbi nyelvtörvényben a võru és szetu nyelvváltozatról mint az észti nyelv regionális nyelvalakjairól (*piirkonnakeel*) beszélnek (1). A nyelv-

járást beszélők egyrészt Észtország többségi etnikai csoportjához tartozónak, másrészt a helyi identitás szintjén magukat võruinak és szetunak tartják, és identitásuk legerősebb hordozójaként a nyelvet jelölik meg (Kuuba 2016).

A tartui nyelvjárás volt Dél-Észtország írott nyelvének alapja, amelyet a 16. századtól hivatalos beszélt nyelvként használtak a dél-észt iskolákban és templomokban. A võru nyelvjárás írott változatát az 1990-es években szabályozták, majd 2002-ben a võru-észt szótárban kodifikálták. A szetu és a mulgi nyelvjárások írott normáit nem rögzítették (Iva 2008).

A 2012-ben Võruban rendezett 'Nyelvi sokszínűség és életerő' (Keelte paljusus ja elujõud) elnevezésű konferencián bemutatott kutatási eredmények a dél-észt nyelvjárások eltűnését prognosztizálták, és párhuzamot vontak a kisebb finnugor nyelvek helyzetével, vagyis a fiatalok nem látnak perspektívát a kisebbségi nyelvhasználatban (Koppel 2012).

Az eddig vizsgált kérdőívekben két fő írta, hogy szetu nyelvjárásban beszél, egy tartui, öt võru, egy nyugat-észt, két hiiu, két dél-észt, egy saare, két fő pedig észak-észt dialektust vallott magáénak. Az egyik võru ki is emelte, hogy nyelve „már önálló nyelv”. A többi kitöltő nem tudja, hogy beszél-e valamilyen nyelvjárást (a területi hovatartozás a hangzóállományban vagy a szókincsben bizonyosan jelen van, csak ennek nincsenek tudatában a válaszadók).

Az ősi földterülethez való ragaszkodás másik bizonyítéka éppen a nyelvben rögzült erős identitástudat: az észtek egészen a 19. század közepéig nyelvüket *maakeel*-nek 'a föld nyelvének', magukat pedig *maarahvas*-nak 'a föld népének' hívták. Az 1800-as évek elején két újság is napvilágot látott, amelyek címükben hordozták a *maarahvas* kifejezést: a dél-észt *Tarto maa rahwa Näddali-Leht* (1806) és az észak-észt *Marahwa Näddala-Leht* (1821) (Rätsep 2007).

A kulturális identitás

Smith identitáskutatásában a nemzet szimbolikus-kulturális forrásai jutnak hangsúlyos szerephez. Véleménye szerint az egy etnikumra jellemző szokások, mítoszok, szimbólumok vertikális és horizontális folyamatok során öröklődtek a társadalomban, majd ez a közös értelmezési keret tette lehetővé az etnikai összetartozást, a közös identitástudat kialakulását (Smith 2009). Ehala szerint az identitás „kulturális kompetencia”: „kui räägid eesti keelt ja armastad metsa, raba ja laulupidu, siis oledki eestlane valmis” [’ha beszélsz észtül és szereted az erdőt, a lópvidéket és a dalosünnepet, akkor kész vagy észtnak lenni’; saját ford.] (Ehala 2018). Torop szerint a kultúra egy tanult kommunikációs és közvetítő rendszer, amely akkor válik kiegyensúlyozottá,

ha a benne lévő üzenetek közös vagy egyértelmű kulturális tapasztalatokon alapulnak, és a *kulturális identitás* a társadalmi identitással fonódik egybe (Torop 2017); a történelmi és társadalmi változások folyamatosan alakítják (jobb esetben erősítik) a kultúrához való kötődést. Észtországban a társadalmi változások minden évszázadban erősen befolyásolták a kulturális élet alakulását. Habár a kulturális változások hasonló képet mutatnak Európa-szerte, az észti önkifejezés számos esetben rejtetten, szimbolikusan vagy éppen külföldön nyelhetett csak teret.

Ha az észti irodalmat vizsgáljuk, akkor a 14. századig az észti irodalom csupán szóbeli kultúráként bontakozhatott ki. A reformáció idején az első észti nyelvű lutheránus könyv 1525-ben jelent meg, ezt Luther Kátéjának és a Biblia részleteinek fordításai követték észtil. A 17. században – habár Észtország nagy része svéd fennhatóság alá került – a kulturális fellendülés évtizedei következtek (oktatási intézmények nyíltak, könyvnyomdát alapítottak, nyelvkönyvek jelentek meg). A 18. században a tudomány és az irodalom nyelve a német, de mellette fejlődik az észti irodalmi nyelv is, többek között a Biblia teljes fordításával. A 19. században munkálkodó esztofilek (észtországi német értelmiségiek) az észti nép szellemi javainak tanulmányozását és fejlesztését tűzték ki célul. A finnugor nemzetek kulturális virágkora a 20. század húszas éveire esett, és ez igaz az észti irodalmi életre is. Észtország szovjet időszaka azonban óriási pusztítást végzett az észti nyelvű kultúrában és annak közvetítői között (Fehérvári 1999). A modern Észtország alkotmányának bevezetőjében a kultúra antropológiai értelemben jelenik meg, szervesen hozzá kapcsolva az észti nyelv védelmét is.

A kérdőívet kitöltők közül valamennyien vesznek részt kulturális eseményeken, illetve a nemzeti szimbólumok közül a nemzeti zászlót, a nemzeti címet, a füstifecskét mint nemzeti állatot, a búzavirágot mint nemzeti növényt, az ételek közül a barna kenyeret és a halat, a kulturális események közül a dalosünnepet nevezték meg a leggyakrabban. Az első négy szimbólum a kulturális identitás négy legerősebb eleme az észteknél, amelyek az országban vizuális elemként is gyakran jelen vannak.

Az 1990-es években több központot is létrehozottak Dél-Észtországban, amelyek a regionális kultúra kutatását helyezik előtérbe. 1995-ben a Võru Intézet, 1997-ben a Szetu Fejlesztési Központ, majd 1999-ben a Mulgi Kulturális Intézet látott napvilágot. Emellett a Tartui Egyetemen működik a Dél-Észti Nyelvi és Kulturális Kutatóközpont.¹

¹ <https://keel.ut.ee/et/sisu/louna-eessti-keele-ja-kultuuriuuringute-keskus>

A vallási identitás

A nyelvi és etnikai identitás nemegyszer *vallási identitással* is párosul. Alabán szerint a csoportidentitásban jelentős szerepet kapnak a szokások, és a hagyományok kontextusában a vallás is nagy hatóerővel bír, amely egyúttal a kisebbségi lét megőrzésének alapja (Alabán 2016). Ennek legszebb példája a dél-észti szetu népcsoport, amely 214 fővel az Orosz Föderáció területén, Dél-Észtországban pedig közel 13 ezer fővel képviselteti magát. Ez az egyetlen észti nyelvjárás, ahol a korábban említett *maarahvas* 'föld népe' és *maakeel* 'föld nyelve' kifejezések az önazonosításban fennmaradtak (Rätsep 2007), és a többségében evangélikus észtekkel szemben ők az ortodox keresztény hitközösséget erősítik.

A nyelvi identitás

A mai napig érvényes Észtországban az a felfogás, hogy a nemzetet a nyelv határozza meg: az észtek a nemzeti identitást hagyományosan a nyelv alapján definiálták (Ehala 2017). Az állítást megerősíti az észti nyelvnek a jogalkotásban való kezelése: az észti nyelv az észti identitás egyik legerősebb hordozója és Észtország egyetlen hivatalos nyelve (Észt Köztársaság alkotmánya 1992; Nyelvtörvény 1995, 2011) (Koreinik – Tender 2013: 77).

1991 augusztusában kikiáltották Észtország függetlenségét, amely a nyelv életében is új fejezet kezdetét jelentette. Az Észt Köztársaság alkotmánya 1992. július 3-án lépett hatályba, amelynek 6. szakasza kimondja: „Észtország állami nyelve az észti” (Raag 2008: 272). Észtország a függetlenség kivívása után azonnal elkezdte a nyelvre vonatkozó revitalizációs törekvéseket. Átalakították az iskolákat, megváltoztatták a tudomány finanszírozási rendszerét, ez pedig természetesen hatással volt a nyelvtudomány fejlődésére is.

Az észti nyelvművelést leginkább érintő kezdeményezés 1998-ban indult el, amikor az Észt Köztársaság kormánya az – Oktatási és Tudományos Minisztériumhoz tartozó, illetve az oktatási miniszter tanácsadó szerveként működő – Észt Nyelvi Bizottság feladatául tűzte ki az észti nyelv fejlesztési stratégiájának összeállítását, amely a 2004 és 2010 közötti periódusra tartalmazta a legfontosabb intézkedési terveket (magyarra ford. Vígh-Szabó 2005). Az Észt Köztársaság nyelvpolitikájának alapidokumentumául szolgáló művet két újabb, hosszútávú stratégia követte (2011–2017, magyarra ford. Pomozi 2011; 2018–2027).

A kérdőív nyelvhasználatra vonatkozó kérdései alapján (szülők nyelve, családban használt nyelvek, első és második nyelv használata) még számos elemzést lehet végezni, hiszen a kitöltők között nem csak észti első nyelvűek vannak, ez azonban nem tárgya e tanulmánynak.

A digitális identitás

Habár az 1. ábra nem tartalmazza, de a kutatásban már ott találjuk a médiahasználati szokások vizsgálatát, amely egy szeletében a digitális platformok használatára is kitér. Napjainkban a szakirodalomban egy újabb identitásfaktor is megjelent, az ún. *digitális identitás* (vö. Wallace 2002; Floridi 2011; Ropolyi 2020).

Ropolyi a posztmodern folyamatokkal hozza összefüggésbe a kultúra, az emberi természet, a személyes és kollektív identitás változásait. A posztmodern létforma egyik legfontosabb alapja az internet, amelyhez „a korszak igényeinek szellemében hamarosan társultak az információs, a kognitív és kulturális funkciók is” (Ropolyi 2020: 247). Az internetet használó ember személyiségének átalakulása közben posztmodern értékekkel telítődik, amely a digitális lét formájában valósul meg. Az ember egy „hálólét hálópolgára” lesz, aki „saját világa felett virtuális kontrollt gyakorol” (Ropolyi 2020: 256). A virtuális hálólét kontextusában a kutatás vizsgálja a médiahasználati szokásokat (elsősorban nyelvhasználati megközelítésben), amelyben az észti digitális társadalom lenyomatai is jól tükröződnek. A médiahasználati szokások elemzése nemegyszer megjelenik az identitáskutatásokban is (vö. Apró 2014; Dancs 2016). Ennek részletesebb elemzését jelen tanulmány nem tartalmazza.

A kutatásról

A kutatás 2022 végén indult egy angol nyelvű online kérdőív segítségével, amely jelenleg még nincs lezárva. A vizsgálat elsődleges célja az észti nyelvi identitás állapotának és mértékének felmérése. Jelen kutatást 92 kitöltött kérdőív segítette.

A kérdőív öt, egymástól vizuálisan is elkülönülő szakaszból áll. Az első rész 10 kérdése a demográfiai kérdéseket követően (születési év, nem, iskolai végzettség) a területi hovatartozást vizsgálja: rákérdez a születési helyre, a jelenlegi tartózkodási helyre, a korábbi lakóhely(ek)re, a lakóhely(ek)en töltött idő hosszára és a vallásra. Az észtek területi (észak- és délészti) és a legtöbb esetben az ebből következő felekezeti (protestáns és ortodox) hovatartozásának az együttes vizsgálata erősítheti a korábbi vizsgálatok eredményeit.

A kérdőív második szakasza a nyelvhasználatot kutatja 13 kérdéssel. Vizsgálja a kitöltők első és második nyelvi beállítódását, a szülők első nyelvét, a rokonsági kapcsolattartásban (szülőkkel, nagyszülőkkel, gyermekekkel, házastárssal) használt nyelvet, rákérdez a dialektushasználatra, a tanult idegen nyelvekre, a környezet nyelvére, a leggyakrabban használt nyelvre a mindennapokban.

A kérdőív négy kérdésből álló harmadik része kulturális tematikájú. A kutató itt az iránt érdeklődik, hogy a kitöltő milyen kulturális eseményeken és milyen rendszerességgel vesz részt, milyen észti kulturális szimbólumokat, motívumokat ismer. A kulturális örökség ápolása szintén meghatározó tényezője az észtek identitásképe vizsgálatának, amelyben a nemzeti szimbólumok is fontos szerepet játszanak.

A kérdőív negyedik szakaszának 11 kérdése a médiafogyasztási jellemzőket vizsgálja a nyelvhasználattal összekötve.

A kérdőív ötödik, záró része három kérdésben kutatja a személyes meglátásokat, benyomásokat, ideológiákat az észti nyelvről, kultúráról és az országról. A kérdőív döntően nyitott kérdésekből áll, hiszen önálló válaszadásra és önmeghatározásra (véleménynyilvánításra, beállítódásra, értékmeghatározásra, magatartási formákra, valamihez való viszonyulásra) kíváncsi a kutató.

Berze – Düll a helyidentitásra vonatkozó kutatásukban a kérdőívük kérdéseit egy másik nézőpontból tipologizálták. A kategóriák – amelyek e kutatásra is alkalmazhatók – az identitást vizsgálva a következőképpen alakultak: 1. személyes aspektusok: belső jellemzők (értékek, gondolatok, érzések, célok), az énről alkotott nézetek, folytonosság és egyediség érzete; 2. kapcsolati aspektusok: közeli kapcsolatok és a kommunikáció nyelve (jelen kutatásban a szűkebb család); 3. társas aspektusok: szociális szerepek, közösségi háló (médiahasználat); 4. kollektív aspektusok: etnikum, vallás/felekezet, nemzet, ország, anyanyelv (vö. Berze – Düll 2018).

Az észti nemzeti identitást alakító tényezők

A korábban bemutatott etnikum- és nemzetfelfogás felől közelítve az észtek egyszerre tekinthetők etnikumnak és modern nemzetnek. Etnikumként kezelendők abban a smith-i értelemben, hogy az észtek társadalmi és kulturális magja a korábbi etnikum mítoszaira, emlékeire, szimbólumaira és hagyományaira épül, de egyúttal modern nemzetet alkotnak abból a nézőpontból, hogy ez a közös tudás és tapasztalat politikai, oktatási és gazdasági tényezőkkel van összefüggésben, és a nép egy adott területhez kötődik (Smith 1986, 1996).

Azt azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a tradicionális identitásfaktorok mellett a globalizáció is jelentős szerepet játszik az önmeghatározás folyamatában: a könnyebb közlekedés és kapcsolattartás hatással van a kulturális, nyelvi, vallási stb. tevékenységekre, és emellett több lehetőség kínálkozik az észtszociális „integrációra” a külföldi észtek számára. Ehala szerint ezek a tényezők egyszerre jelenthetnek fenyegetést és lehetőséget az észti társadalom számára; a nemzeti identitás „fennmaradása ma sokkal kevésbé függ a körülményektől, ám sokkal inkább attól, hogy a külföldön szü-

letett és/vagy felnőtt észtt leszármazottak akarják-e magukat észtnak definiálni, és az Észtorszáiban élő észtek képesek-e önmaguk meghatározására” (Ehala 2017, saját ford.). A probléma így nemcsak a külhoni, de az észtországi észtek esetében is előfordulhat: az egyre inkább multikulturálissá váló társadalomban miképpen tudják az észtek saját etnikai önazonosságukat megtartani (Vígh-Szabó 2020).

A kérdőív személyes aspektusokat vizsgáló része a nyelvről, a kultúráról és az országról alkotott véleményekre volt kíváncsi. A szerző a válaszokat kategóriák szerint csoportosította, és jelen tanulmány ezekből a válaszokból mutat be néhányat. Teljes közlésükre és elemzésükre a készülő monográfiában lesz lehetőség.

1) Az első nyitott kérdés azt vizsgálta, hogy hogyan viszonyulnak a kitöltők az észtt nyelvhez:

Az észtt nyelv	Válaszok
esztétikai értéke	„Hiszem, hogy az észtt a világ legszebb nyelve. Amikor a férjem észttül beszél (ő orosz), sokkal mélyebb érzelmeket érzek iránta, és a szavának sokkal mélyebb jelentése van számomra.” (87. adatközlő)
beszélők száma szerint	„Titkos nyelv, amit csak kevesen értenek.” (2.)
használati értéke	„Szerintem fantasztikus dolog olyan nyelvet tudni és beszélni, amiről a világon a legtöbb ember nem is hallott.” (32.); „Az észtt az a nyelv, amelyen őseim évszázadok óta olvasnak, írnak és beszélnek, az észtt az a nyelv, amelyen tanultam, és remélhetőleg ugyanezt fogja jelenteni a gyerekeimnek, unokáimnak és így tovább.” (68.)
első nyelv/anyanyelv	„Anyanyelvem, ez jelenti számomra a világot! Észttül tudom a legegységesebb módon kifejezni magam!” (54.)
szimbolikus értéke	„A szabadság szimbóluma, amelyért sokáig harcoltak.” (29.)
az identitás része	„Az észtt az identitásom legfontosabb része.” (7.); „Ez része a kulturális identitásomnak, ez az egyetlen nyelv, amelyen jól érzem magam.” (40.)

A válaszokból tisztán kirajzolódik a példaértékű észtt nyelvpolitika hatása: az észtek számára a nyelvük a nemzeti identitásuk szerves és legfontosabb része, erős és mély kötődés érződik a nyelvhez valamennyi válaszból. Az észtek büszkék az anyanyelvükre, különlegesnek tartják azt. Egyúttal a szabadság szimbóluma: egy olyan nyelv, amelyért sokszor és sokáig harcoltak. Fontosnak tartják a nyelv továbbörökítését a következő generációk számára, így őrizve azt a tudást, amelyet az őseik évszázadokon át ezen a nyelven leír-

tak. Bízunk abban, hogy gyermekeiknek is ugyanazt az értéket fogja jelenteni az észet nyelv, mint most nekik; ugyanazt a biztonságot fogja nekik adni a világban, és erősíteni fogja őket nemzeti tudatukban.

2) A második nyitott kérdés azt vizsgálta, hogy hogyan viszonyulnak a kitöltők az észet kultúrához:

Az észet kultúra	Válaszok
az identitás része	„Az észet olyan kultúrának tekintem, amelyet visszafogottságra tanítottak, így mindenki tartózkodó és jól nevelt, de egyben introvertált is.” (40. adatközlő)
történelem formálta	„Én is melankolikus ember vagyok, így az észet történet olyan, mint az én történetem.” (35.); „Kollektív emlékek a nehézségekről, de az erőről és a szépségről is.” (43.); „Azt a történelmet jelenti, amelyben az értelmiségnek meg kellett küzdenie a jogunkért, hogy saját nyelvünket használjuk, és büszkéek lehessünk hagyományos kultúránkra.” (76.)
természet formálta	„A tenger mellett lenni nagyon fontos számomra. Szeretek tengerről szóló könyveket olvasni. Úgy érzem, hogy csak akkor tudok szabadon lélegezni, ha a tenger mellett vagyok.” (35.); „Az észet kultúra nagyon is északi, és ezt nagyra értékelem.” (40.)
az otthont jelenti	„Otthon érzem magam.” (73.); „A kulturális sajátosságoktól otthon érezzük magunkat, és nem is álmodom arról, hogy melegebb éghajlatról való emberekkel legyek, akik nyitottabbak és beszédesek.” (84.)
irodalmi beágyazottság	„Szeretem a színházat, koncerteket, észet nyelvű könyveket. (14.); „Szeretek tengerről szóló könyveket olvasni.” (35.); „A modern észet kultúra hidegen hagy. Második világháború előtti észet írókat szeretek.” (59.)
zenei beágyazottság	„Dalfesztiválok, nemzeti tánc – ezek kultúránk szimbólumai, amelyeket fontos megőrizni. Örömmel mondhatom, hogy a dal- és táncfesztiválok a legtöbb észet számára fontosak és továbbra is nagyon népszerűek.” (80.); „Népem egyedülálló kultúrája, amelyet nagyra becsülök és ünnepek, különösen, ami a kóruszenével és a <i>laulupidu</i> -val (dalos fesztivál) kapcsolatos.” (87.)
tradíciók, hagyomány	„Megünnepeljük az észet nemzeti ünnepeket, és néhány régi hagyományt is, például <i>Mardipäev</i> -et és <i>Kadripäev</i> -et [Szent Márton nap és Szent Katalin nap].” (14.); „Tisztelem a kultúrámat és részt veszek a hagyományokban, amennyire csak lehetséges.” (15.)

események	Részt veszek észti dal- és táncfesztiválok. (18.); „Népem egyedülálló kultúrája, amelyet nagyra becsülök és ünneplek, különösen, ami a kóruszenével és a <i>laulupidu</i> -val (dalos fesztivál) kapcsolatos. És persze a különleges észti humort is. (87.)
összegző válaszok	„Az észti kultúrában sok szomorúság van nehéz történelmünk miatt, ez ott van az irodalmunkban és a zenénkben; de benne van a természeti környezetünk (tenger, erdő, állatok ...) tisztelete is.” (35.); „[Az észti kultúra] az identitásom egyik része, ez a történelmünk, az emlékezetünk és az, ami összeköt bennünket, észteket.” (48.); „Az egész világ! Sokat utaztam és rövid ideig éltem külföldön, és mindig hiányzik az észti kultúra körülöttem (a digitális jóléttől kezdve a zenéig, a nyelvig stb.)” (54.)

Az észtek saját kultúrájukhoz is erősen ragaszkodnak; a válaszokból kibontakozik az a kollektív emlékezet, amelynek gyökerei a küzdelmekkel teli történelemig nyúlnak vissza. Erősen érződik a természet szeretete, és megjelenik az ahhoz kapcsolódó hitvilág, de emellett a keresztény hit ünnepeinek ismerete, gyakorlása is jellemző. Az észti emberek sokszor melankolikus, elszigeteltségre vágyó, természetközeli attitűdje is gyakran megjelenik, miközben közösségüket és hagyományaikat mindennél értékesebbnek és megőrzendőnek tartják. A kulturális elemek mélyen áthatják a társadalom egészét, és e szellemi örökségbe vetett hit az észti emberek egyik legnagyobb nemzeti összetartó erejének bizonyul.

3) A harmadik nyitott kérdés azt vizsgálta, hogy hogyan viszonyulnak a kitöltők Észtországhoz:

Észtország	Válaszok
az identitás része; identitásvesztés	„Az észtet olyan kultúrának tekintem, amelyet visszafogottságra tanítottak.” (40. adatközlő); „Minden nap kevésbé észti, mint előző nap.” (59.); „Szeretném azt hinni, hogy nemzetünk összetart.” (80.)
szabadság	„Szabadság vér nélkül (az Éneklő forradalomra utalok)” (36.); „Ez reprezentálja azt a kemény történelmet, amelyet az észteknek el kellett viselniük, de azt is, hogy miként győztünk.” (37.); „Az észtek szeretnek panaszkodni, de végül is jobb az életünk és nagyobb a szabadságunk, mint a legtöbb országban.” (77.); „Nagyra becsülök és ünneplek [mindent], ami a kóruszenével és a <i>laulupidu</i> -val (dalos fesztivál) kapcsolatos.” (87.)

biztonság	„Maximális kényelem a digitális szolgáltatásoknak köszönhetően.” (3.); „Érzelmi értéke van, és úgy érzem, hogy kötődöm hozzá. Elköltöznék egy időre, de úgy érzem, hogy mindig vissza fogok ide jönni. (45.); „Boldog vagyok, hogy itt nőttem fel, és békében élem az életemet.” (65.)
otthon, haza, szülőföld	„Egyszerűen otthont jelent. Kemény történelmet jelent, olykor unalmas tájat és helyeket; családot és barátokat szerte az országban. Nem mindig szép, de ez minden, amit ismerek, és ami vagyok.” (76.); „Ez a szülőföldem, őseim hazája.” (87.); „Szülőföldem, kultúrám, identitásom.” (61.)
múlt és jövő	„Lehetőség élni, cselekedni, gyereket nevelni.” (88.); „Ez reprezentálja azt a kemény történelmet, amelyet az észteknek el kellett viselniük, de azt is, hogy miként győztünk.” (37.)
természet	„Szép kis ország, sok természettel, csenddel és békével.” (84.); „Úgy érzem, hogy érzelmileg jobban kötődöm az észtt természethez és a nyugodt légkörhöz.” (67.); „Közel érzem magam az észtt természethez: a tengerhez, az erdőkhöz, a nyirkossághoz, a zöldhöz, a mohához.” (76.)
keresztény hit	„Megünnepeljük az észtt nemzeti ünnepeket, és néhány régi hagyományt is, például <i>Mardipäev</i> -et és <i>Kadripäev</i> -et [Szent Márton nap és Szent Katalin nap].” (14.)
változatosság, sokszínűség	„Észtország négyzetméterben kicsi, de tele van sokszínűséggel. Különösen gazdag a természetünk, továbbá történelmi kúriáink és Tallinn óvárosa.” (80.)

Az országhoz való ragaszkodásban a szűkebb regionális, lokális elemek, kulturális jegyek is megjelennek. Az ország a biztonság, a szabadság, a természet és a haza, szülőföld szimbóluma.

Összegzésképpen elmondható, hogy az észtek identitása egy ősi, funkció- és adaptációképes, szimbólumokkal és legendákkal átszőtt, a természetet tisztelő, a nyelvéhez ragaszkodó etnikumig nyúlik vissza, amely éppen az átörökítés képessége és a földhöz való ragaszkodás révén tudta önmagát az értékek és eszmék bonyolult kontextusában elhelyezni, és ezáltal képes volt az évszázadok során modern nemzeté válni.

Irodalom

ALABÁN FERENC 2016: A kulturális identitás metamorfózisai. Selye János Egyetem Tanárképző Kara, Komárom.

https://pf.ujs.sk/documents/2016.06.29_Alaban_Belivek_Nyomdaesz.pdf

ANDERSON, BENEDICT 2004: Képzelt közösségek. In: Kántor Zoltán (szerk.), *Nacionalizmuselméletek. Szöveggyűjtemény.* Rejtjel Kiadó, Budapest. 79–108.

- APRÓ ISTVÁN 2014: Média és nemzeti identitás. In: Apró István (szerk.), Média és identitás. Médiatudományi Intézet, Budapest. 117–141.
- ARMSTRONG, JOHN A. 1982: Nations before nationalism. The University of North Carolina Press, Chapel Hill.
- BAKK MIKLÓS 2008: Politikai közösség és identitás. Komp-Press Kiadó, Kolozsvár.
- BALÁZS SÁNDOR 1995: Identitástudatunk zavarai. Kriterion, Bukarest.
- BARTH, FREDRIK 1969: Ethnic groups and boundaries. The social organization of cultural difference. Little, Brown and Company, Boston.
- BARTH, FREDRIK 1996: Régi és új problémák az etnicitás értelmezésében. Regio – Kisebbség, politika, társadalom 7/1: 3–25.
- VAN DEN BERGHE, PIERRE L. 1987: The ethnic phenomenon. Praeger, London.
- BERZE IVÁN ZSOLT – DÜLL ANDREA 2018: Helyidentitás mint identitásorientáció. Magyar Pszichológiai Szemle 73/3: 435–463.
- BODNÁRNÉ KISS KATALIN 1998: Etnicitás. Iskolakultúra 1998/8: 81–85.
- BOURDIEU, PIERRE 1985: Az identitás és a reprezentáció. Szociológiai Figyelő 1: 7–22.
- BREUILLY, JOHN 1982: Nationalism and the state. Manchester University Press, Manchester. 1–41. <http://film.sapientia.ro/uploads/EU/Breuilly-Nationalism-and-the-State.pdf>
- BUGOVICS ZOLTÁN 2007: Társadalom, identitás és területfejlesztés. L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- COX, KEVIN R. 2002: Political geography. Territory, state and society. Blackwell, Oxford.
- CSEKEY ISTVÁN 1938: A magyar nemzetfogalom. Acta Litterarum ac Scientiarum Regiae Universitatis Hungaricae Francisco-Josephinae: Sectio juridico-politica 13: 105–192.
- CSREPKA MÁTÉ 2022: Hungarians and their dual identity in São Paulo. Alkalmazott Nyelvtudomány 22/2: 126–145.
- DANCS KATINKA 2016: Kultúra – iskola – nemzeti azonosságtudat a nemzeti identitás értelmezése és vizsgálatának lehetőségei általános iskolások körében. Magyar Pedagógia 116/4: 403–425.
- EGEDY GERGELY 2007: Gondolatok a nemzetről: a politikai és a kulturális megközelítés. In: Szarka László (szerk.), Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép-Európában. Gondolat Kiadó, Budapest. 70–80.
- EHALA, MARTIN 2017: Keele rollidest eesti rahvusidentiteedist. <https://inimareng.ee/ranne-identiteedi-jakeelemuutused/keele-rollidest-eesti-rahvusidentiteedis/>
- EHALA, MARTIN 2018: Mis identiteet õigupoolest ikkagi on? <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/varia/misidentiteet-õigupoolest-ikkagi-on/>
- FEHÉRVÁRI GYÖZŐ 1999: Petőfi Észtorszáiban. Kisebbségkutatás 8/4: 485–489.
- FLORIDI, LUCIANO 2011: The construction of personal identities online. Minds & Machines 21: 477–479.
- GAZDA ÁRPÁD 2008: Az „etnikum” terminus történelmi és kulturális variációi. https://kronikaonline.ro/szempon/az_etnikum_terminus_tortenelmi_es_kulturalis_variacioi#
- GEERTZ, CLIFFORD 1973: The interpretation of cultures. London, Fontana.

- GLAZER, NATHAN – MOYNIHAN, DANIEL PATRICK (eds) 1975: *Ethnicity. Theory and experience*. Harvard University Press, Cambridge (MA).
- GROSBY, STEVEN 2005: *Nationalism. A very short introduction*. Oxford University Press, Oxford.
- HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA 2010: „Az öreg fát már nagyon nehéz kivágni”. A nemzeti és lokális identitás faktorai az ezredfordulón a kárpátaljai magyar közösségben. PoliPrint Kft., Ungvár.
- HOBBSAWM, ERIC 1983: *Introduction: inventing traditions. The invention of tradition*. Cambridge University Press, Cambridge. 1–14.
- HOROWITZ, DONALD L. 1975: *Ethnic Identity*. In: Glazer – Moynihan 1975: 111–141.
- HUTCHINSON, JOHN – SMITH, ANTHONY D. (eds) 1996: *Ethnicity*. Oxford University Press, Oxford – New York.
- IVA, SULEV 2008: *Lõunaeesti ja võru keel: mõisted ja keelepuu*. *Oma Keel* 17. http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2008_2/OK_2008-2_01.pdf
- JENKINS, RICHARD 1997: *Rethinking ethnicity. Arguments and explorations*. SAGE Publications, London.
- KOCSIS KÁROLY 2021: *Az etnikai alapú területi autonómiák múltja és jelene a Kárpát-medencében*. Székfoglaló előadás a Magyar Tudományos Akadémián. http://real-eod.mtak.hu/7639/7/Kocsis_szekfoglalo_2021_03-PRESS.pdf
- KOMORÓCZY GÉZA 2005: *Válságok, modernizáció a zsidó kultúrában*. <https://www.hebraisztika.hu/attachments/00000059.pdf>
- KOPPEL, KARIN 2012: *Lõuna-Eesti noored oskavad inglise keelt setu või võru keelest enam*. <http://www.err.ee/354822/louna-estti-noored-oskavad-inglise-keelt-setu-voivu-keelest-enam>
- KOREINIK, KADRI – TENDER, TÖNU 2013: *Eesti keeltest rahvaloendustel*. *Emakeele Seltsi aastaraamat* 59: 77–102.
- KUUBA, RAINER 2016: *Võru Instituudi arengukava 2017–2021*. https://wi.ee/wp-content/uploads/2018/05/Vi_arengukava_27_10_2016_noukogu-kinnitatud.pdf
- LAJTAI L. LÁSZLÓ 2015: *Trendek és elméletek a nemzet-és nacionalizmus kutatásban: vázlatos kutatástörténeti áttekintés*. *Pro Minoritate*, ősz. 115–148.
- MUNCH, RICHARD 2001: *Nation and citizenship in the global age*. Palgrave, New York.
- NAGY ABONYI ÁGNES 2008: *Az adatközlő azonosságtudata egy felsőhegyi gyűjtés tükrében*. In: Papp Richárd – Szarka László (szerk.), *Bennünk élő múltjaink. Történelmi tudat – kulturális emlékezet*. Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta. 345–355.
- PATAKI FERENC 1986: *Identitás, személyiség, társadalom*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- PROSHANSKY, HAROLD M. 1978: *The city and self-identity*. *Environment and Behavior* 10/2: 147–169.
- PAASI, ANSSI 1989: *A régiók fejlődése és a regionális identitás kialakulása*. *Tér és Társadalom* 3: 70–79.

- PAASI, ANSSI 2003: Region and place: regional identity in question. *Progress in Human Geography* 4: 475–485.
- POMOZI PÉTER (szerk., ford., jegyz.) 2011: Kis nyelv – nagy stratégia. Az észti nyelvpolitikai modell. *Az észti kultúra kiskönyvtára* 1. Budapest.
- RAAG, RAIMO 2008: *Talurahva keelest riigikeeleks*. Atlex, Tartu.
- RAAGMAA, GARRI 2002: Regional identity in regional development and planning. *European Planning Studies* 1: 55–76.
- RÄTSEP, HUNO 2007: Kui kaua me oleme olnud eestlased? http://www.emakeelets.ee/omakeel/2007_1/OK_2007-1_01.pdf.
- RENAN, ERNEST 1995: Mi a nemzet? In: Bretter Zoltán – Deák Ágnes (szerk.), *Eszmék a politikában: a nacionalizmus*. Tanulmány Kiadó, Pécs. 171–187.
- ROMSICS IGNÁC 1998: *Nemzet, nemzetiség és állam*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- ROPOLYI LÁSZLÓ 2020: Digitális identitás – e-személyiség. In: Daróczy Enikő – Laczkó Sándor (szerk.), *Lábjegyzetek Platónhoz* 18. *Az identitás*. Pro Philosophia Szegedi-ensi Alapítvány – Magyar Filozófiai Társaság – Státus Kiadó, Szeged. 245–259.
- ROSSBACK, UDO 1986: Documenting publications related to the concept of national identity. *Concepts of national identity: an interdisciplinary dialogue*. Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden. 187–191.
- SHULMANN, STEPHEN 2004: The contours of civic and ethnic national identification in Ukraine. *Europe-Asia Studies* 56/1: 35–56.
- SCHULTZE, RAINER-OLAF 1990: Föderalismus als Alternative? Überlegungen zur territorialen Reorganisation von Herrschaft. *Zeitschrift für Parlamentsfragen* 21/3: 475–490.
- SIVONEN, JARI 2012: Kuka on suomalainen? Kehyssemantiikan näkökulma kansallisuuskategoriaan. *Folia Uralica Debreceniensia* 19: 193–203.
- SMITH, ANTHONY D. 1983: *Theories of nationalism*. Duckworth, London.
- SMITH, ANTHONY D. 1986: *The ethnic origins of nationalism*. Blackwell, Oxford.
- SMITH, ANTHONY D. 1991: *National identity. Ethnonationalism in comparative perspective*. Penguin Books, London.
- SMITH, ANTHONY D. 2001: *Interpretations of national identity. Modern roots: studies of national identity*. Routledge, London.
- SMITH, ANTHONY D. 2009: *Ethno-symbolism and nationalism. A cultural approach*. Routledge, London.
- SÖCHTING, PHILIPP 2014: *Nation und Nationalismus. Eine Analyse des Begriffs der Nation im politischen Denken Max Webers*. Universität Erfurt, Erfurt.
- STACK, JOHN F. (ed.) 1986: *The Primordial challenge: ethnicity in the contemporary world*. Greenwood Press, New York.
- SZÓKE ANNA 2008: A nemzeti identitás szakrális térbe helyezése. In: Papp Richárd – Szarka László (szerk.), *Bennünk élő múltjaink. Történelmi tudat – kulturális emlékezet*. Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, Zenta. 369–386.

- TILLY, CHARLES (eds.) 1975: The formation of national states in Western Europe. Princeton University Press, Princeton.
- TOROP, PEETER 2017: Eesti kultuurikeelte identiteet ja muutumine. <https://inimareng.ee/eestikultuurimuutused-avatud-maailmas/eesti-kultuurikeelte-identiteet-ja-muutumine/>
- VÍGH-SZABÓ MELINDA (ford.) 2005: Az észt nyelv fejlesztési stratégiája 2004–2010. Berzsenyi Dániel Főiskola, Uralisztikai Tanszék, Szombathely.
- VÍGH-SZABÓ MELINDA 2020: Az észt nemzeti identitás alakító tényezői. *Alkalmazott Nyelvtudomány* 20/1: 1–17.
- VÍGH-SZABÓ MELINDA 2021: Nyelvek és nyelvváltozatok Észtországban. *Folia Uralica Debreceniensia* 28: 465–482.
- WALLACE, PATRÍCIA 2002: Az internet pszichológiája. Osiris, Budapest.
- WILLIAMS, COLIN H. 2003: Nationlism in a democratic context. In: Agnew, John – Mitchell, Katharyne – Toal, Gerard (eds), *A companion to political geography*. Blackwell, Oxford. 356–377.

*

Ethnicity and nation as the basis of Estonian identity

The author's previous studies have already dealt with the topic of identity and the factors influencing the national identity of Estonians. This study aims to describe the concepts of *ethnicity*, *nation*, *identity*, *ethnic* and *national identity*, since they do not show a semantically uniform image in the literature and often overlap. Approached from the point of view of ethnicity and nation, Estonians can be considered both an ethnicity and a modern nation. They are to be treated as an ethnicity in the Smithian sense that the social and cultural core of Estonians is based on the myths, memories, symbols and traditions of the previous ethnicity, but at the same time they form a modern nation because this common knowledge and experience is related to political, educational and economic factors, and the people are tied to a specific area.

An online questionnaire survey in English to map the national identity of Estonians has begun at the end of 2022. This paper focuses only on the last three open questions of the questionnaire, and through them presents the answers that examine the attitude towards the Estonian language and culture and the forms of attachment to the motherland. The author classifies the answers into thematic classes. The complete presentation of the research will be published in the form of a book.

Keywords: ethnicity, nation, Estonian identity, Estonian language

MELINDA VÍGH-SZABÓ